

Кожен вантажний автомобіль, причеп (напівпричеп) повинні отримати свідоцтво про придатність до міжнародних перевезень вантажів під пломбами, яке видає регіональний митний комітет.

Автотранспортні засоби, які виконують перевезення пасажирів, не повинні мати:

- конструктивних елементів, не передбачених заводом-виробником, у тому числі заблокованих аварійних виходів і дверей;
- непрозорих матеріалів замість скла у вікнах;
- пошкодження оббивки сидінь і салону, а також пошкодження фарби, плям і подряпин.

До міжнародних перевезень вантажів можуть допускатися транспортні засоби, які експлуатуються не більше 7 років і мають пробіг до 500 тис. км.

На всіх транспортних засобах, які виконують міжнародні перевезення, для контролю перевірки часу праці і відпочинку водіїв повинен використовуватись механічний контрольний пристрій – тахограф.

Передача транспортного засобу в користування повинна супроводжуватись належними документами. Цивільний кодекс України та інші нормативно-правові акти не встановлюють спеціальних вимог до порядку передачі транспортного засобу. Як свідчить договірна практика, є два шляхи оформлення передачі транспортного засобу наймачеві: а) сам факт підписання договору свідчить про передачу транспортного засобу наймачеві; б) сторони складають акт прийому передачі транспортного засобу.

При отриманні у користування транспортного засобу, орендар повинен отримати в Головній державній інспекції на автомобільному транспорті та у територіальних управліннях ліцензійну картку, яка повинна бути в автотранспортному засобі під час його використання.

Орендар зобов'язаний забезпечувати контроль та перевірку технічного та санітарного стану, а також ремонту транспортного засобу відповідно до Закону України «Про автомобільний транспорт».

Отже, отримання в оренду автомобіля для здійснення міжнародних перевезень покладе на орендаря низку додаткових обов'язків і необхідність отримати від орендодавця копії необхідних документів для оформлення ліцензійної картки.

Одержано 27.03.2018

УДК 347.272

Вікторія Валентинівна Васильєва,

науковий співробітник лабораторії корпоративного права

Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва

імені академіка Ф. Г. Бурчака Національної академії правових наук України,

кандидат юридичних наук

МАЙНОВІ ПРАВА ЯК ПРЕДМЕТ ЗАСТАВИ ТА ЇХ ВІДМІННІСТЬ ВІД СУМІЖНИХ КАТЕГОРІЙ

З аналізу чинного законодавства (статті 190, 656, 717 ЦК України, Закон України «Про заставу», Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати», Закон України «Про іпотеку»), а також з урахуванням висновків Верховного Суду України за результатами розгляду спорів з приводу майнових прав, вбачається, що майнові права є об'єктами цивільного обороту.

Слід наголосити, що в силу ст. 177 ЦК України майнові права вважаються окремим самостійним об'єктом цивільних прав, відмінним від речей та інших матеріальних і нематеріальних благ.

С. І. Шимон слушно зауважує про необхідність виокремлення двох груп майнових прав як об'єктів: 1) права які уповноважують на власні позитивні дії (право користуватися річчю; речове право, набуте в порядку наділення правом); 2) права які уповноважують претендувати на майнове надання від інших осіб (право вимоги, яке є очікуваним правом власності) [1, с. 251].

Перша група прав включає так звані речові права, які пов'язані безпосередньо із доступом власника даних майнових прав до речі та/або можливістю вилучати корисні властивості речі. В різних нормативно-правових актах ці права називають ще речовими правами, однак єдиного розуміння законодавцем термінології не спостерігається, а подекуди змішуються поняття речових і суто майнових прав, що призводить до того, що на майнові права, які по суті є правом вимоги до боржника, у зобов'язанні поширюють режим речових прав, які мають більш тісний зв'язок із річчю.

Приблизний перелік речових прав на нерухоме майно наводиться в ст. 4 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень». До них належать:

- право користування (сервітут);
- право користування земельною ділянкою для сільськогосподарських потреб (емфітевзис);
- право забудови земельної ділянки (суперфіцій);
- право господарського відання;
- право оперативного управління;
- право постійного користування та право оренди (суборенди) земельної ділянки;
- право користування (найму, оренди) будівлею або іншою капітальною спорудою (їх окремою частиною), що виникає на підставі договору найму (оренди) будівлі або іншої капітальної споруди (їх окремої частини), укладеного на строк не менш як три роки;
- іпотека;
- право довірчої власності;
- інші речові права відповідно до закону.

Основною ознакою речових прав є те, що вони походять від існуючого права власності, в той час як майнове право існує лише в межах зобов'язальної правовідносини, а прямий вплив на річ відсутній в силу її неіснування. Так, внаслідок передання майнового права у власність кредитор (особа, якій передано майнове право) має право вимагати від боржника (особи, яка передала майнове право) вчинення визначених договором дій.

Спільним у майнового та обмеженого речового права є наявність зобов'язально-правового компоненту, який за рахунок відносного обов'язку боржника забезпечує праву самостійності та об'єктоздатності. Однак, відмінність полягає в тому, що однією з визначальних характеристик речового права є те, що це право уповноважує суб'єкта мати можливість прямого впливу на об'єкт та здійснювати безпосередні повноваження щодо об'єкта, незалежно від позитивних дій зобов'язаних осіб. Разом з тим, майнове право спрямоване лише на особу боржника, а прямий доступ та вплив на річ є неможливим. Тобто майнове право цілком залежить від виконання обов'язку боржником.

Однією з характерних ознак майнового права є його спрямованість на майнові об'єкти. Саме завдяки цьому вони мають вартісне вираження, та економічну цінність, і

щодо яких може бути здійснена грошова оцінка. Так, Закон України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» дає визначення поняття «майнові права», які можуть оцінюватися, як будь-які права, пов'язані з майном, відмінні від права власності, у тому числі права, які є складовими частинами права власності (права володіння, розпорядження, користування), а також інші специфічні права (права на провадження діяльності, використання природних ресурсів тощо) та права вимоги (ст. 3 Закону).

Майнове право ніколи не може набути такого самостійного значення як право власності або речове право, адже завжди зберігається його зв'язок із тією правовідносиною, з якої це право виникло. Разом з тим, так само як і речове, майнове право, що належить суб'єктові, нерозривно пов'язане із конкретним благом і має споживчу вартість, пов'язане із річчю і слідує за річчю. Майнова цінність і мінова вартість майнового права забезпечується саме можливістю використання або набуття майна в майбутньому.

Майнове право є виразом тих цінностей, які будуть надані в майбутньому, при цьому вони є потенційними майновими благами, які ще не знаходяться в розпорядженні кредитора, однак він має підстави розраховувати на їх отримання.

Таким чином, майновим правом є міра можливої поведінки уповноваженої особи, змістом якої є претендування на вчинення зобов'язаною особою дій щодо передання об'єкта та утримання третіх осіб від посягання на нього. Це – право набути майнове благо у власність в майбутньому, внаслідок задоволення вимоги боржником. Для майнового права, що належить кредитору, характерний стан залежності від дій зобов'язаної особи, зв'язок із майном існує опосередковано через боржника, а не напряду.

Виходячи із самостійності та відокремленості майнових прав, предметом договору купівлі-продажу майнових прав є право вимоги до боржника, однак не сама річ, якої ще не існує.

Буквальне тлумачення норми п. 9 ч. 1 ст. 27 Закону України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обтяжень» може давати підстави для висновку про роздільність даних об'єктів, так як в нормі зазначається, що державна реєстрація права власності здійснюється щодо права власності, а державна реєстрація інших речових прав здійснюється щодо таких прав.

У своїй постанові від 30.01.2013 р. у справі № 6-168цс12 Верховний Суд України зазначив, що майнові права на нерухомість, що є об'єктом будівництва (інвестування), не є речовими правами на чуже майно, оскільки об'єктом цих прав не є «чуже майно», а також не є правом власності, оскільки об'єкт будівництва (інвестування) не існує на момент встановлення іпотеки, а тому не може існувати й право власності на нього.

На можливість передачі майнових прав в заставу вказують положення законів:

ч. 1 ст. 576 ЦК України: предметом застави може бути будь-яке майно (зокрема річ, цінні папери, майнові права), що може бути відчужене заставодавцем і на яке може бути звернене стягнення;

ч. 2 ст. 583 ЦК України: заставодавцем може бути власник речі або особа, якій належить майнове право, а також особа, якій власник речі або особа, якій належить майнове право, передали річ або майнове право з правом їх застави.

ст. 5 Закону України «Про іпотеку»: предметом іпотеки може бути об'єкт незавершеного будівництва, майнові права на нього, інше нерухоме майно, яке стане власністю іпотекодавця після укладення іпотечного договору, за умови, що іпотекодавець може документально підтвердити право на набуте ним у власність відповідне нерухоме майно у майбутньому.

Слід відрізнити майнові права на нерухомість, що буде збудована у майбутньому, від прав на *об'єкти незавершеного будівництва*.

Положення Закону України «Про іпотеку» дозволяють передавати під заставу «майнові права на нерухомість, будівництво якої не завершено (ст. 1). Але при цьому ч. 2 ст. 5 Закону розрізняє іпотеку «об'єкта незавершеного будівництва» та «майнових прав на нього». Очевидно, що коли йдеться про об'єкт незавершеного будівництва, мається на увазі право власності в контексті ч. 3 ст. 331 ЦК України, а саме право власності на матеріали, обладнання тощо, які використовуються в процесі цього будівництва до завершення будівництва і створення майна.

При дослідженні законодавчих актів зустрічаємо також, що предметом договору застави можуть бути не лише речі та майнові права, які знаходяться у фактичному володінні заставодавця в момент укладення договору, але і *речі та майнові права, які можуть бути набуті ними в майбутньому*. Ст. 5 Закону України «Про іпотеку» говорить про те, що предметом іпотеки також може бути об'єкт незавершеного будівництва, майнові права на нього, інше нерухоме майно, яке стане власністю іпотекодавця після укладення іпотечного договору, за умови, що іпотекодавець може документально підтвердити *право на набуте ним у власність відповідне нерухоме майно у майбутньому*. Згідно ст. 49 Закону України «Про заставу» заставодавець може укласти договір застави як належних йому на момент укладення договору *прав вимоги по зобов'язаннях*, в яких він є кредитором, так і тих, *що можуть виникнути в майбутньому*. Більше того, ч. 2 ст. 576 ЦК України передбачає, що до предмету застави також може належати майно, яке виникне в майбутньому, зокрема встановлено, що предметом застави може бути майно, яке заставодавець набуде після виникнення застави (майбутній урожай, приплід худоби тощо). Вбачається, що наведений перелік майна не є вичерпним. Таке широке трактування майна дозволяє припустити, що права вимоги, які виникнуть в майбутньому теж можуть бути предметом застави. Не зовсім зрозуміло, яким чином на практиці укладається договір застави речей або вимог, які ще не існують (і невідомо достовірно чи існуватимуть), яким чином формулюється предмет договору застави як його істотна умова, і чи забезпечуватиме така застava основне зобов'язання. Окрім того, в ч. 2 ст. 49 Закону України «Про заставу» зазначено, що при заставі майнових прав в договорі потрібно вказати боржника по відношенню до заставодавця. Оскільки майбутня вимога характеризується тим, що основне зобов'язання не виникло між первісним кредитором та боржником, а, отже, право вимоги ще не існує (первісний кредитор тільки припускає можливість виникнення такої вимоги), то відповідно, й вказати боржника неможливо.

Зрозуміло, що в даному випадку йдеться про недосконалість законодавчої лексики, що зумовлена нерозумінням системи об'єктів цивільного обороту, зокрема тих, що можуть виступати предметами застави. У будь-якому випадку, не слід плутати даний предмет застави із майновими правами. У випадках, про які йдеться в коментованій вище статті, заставодавець не володіє ані правом власності, ані майновими правами на об'єкти, що будуть створені у майбутньому. У той же час, майновими правами є реально існуючими правами вимоги, що належать заставодавцю в дійсному зобов'язанні, які уже мають вартісну оцінку.

Проаналізувавши об'єкти, які визначаються законодавцем як можливі предмети застави, слід констатувати, що майнові права відмінні від:

- права власності;
- речових прав на майно;
- права власності на об'єкт незавершеного будівництва;
- права власності на речі та майнові права, що можуть бути набуті у майбутньому, підтвердження чого вимагається за законом; та є окремим самостійним об'єктом цивільних прав.

Список бібліографічних посилань

1. Шимон С. І. Теорія майнових прав як об'єктів цивільних правовідносин : монографія. Київ, 2014. 664 с.

Одержано 10.03.2018

УДК 347.78

Сергій Олександрович Глотов,

старший науковий співробітник Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, кандидат юридичних наук

**ТРИСТУПЕНЕВИЙ ТЕСТ ЗА БЕРНСЬКОЮ КОНВЕНЦІЄЮ:
ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА**

Для оцінки меж здійснення права автора на відтворення щодо обмежень авторського права досить доцільним видається застосування триступеневого тесту, викладеного в ч. 2 ст. 9 Бернської конвенції, згідно з яким обмеження зводяться до *певних особливих випадків (I), які не завдають шкоди нормальному використанню твору (II) і не обмежують необґрунтованим чином законні інтереси автора (III)*.

Обмеження авторського права визнаються такими тільки за умови дотримання вимог зазначеного триступеневого тесту, три елементи якого діють кумулятивно [1].

Як зазначає Мартін Зенфтлебен (Martin Senftleben), «триступеневий тест є найбільш важливою та всеосяжною основою для встановлення привілеїв з використання на національному рівні» [2]. Разом із тим, з огляду на історію народження цього тесту, що з'явився 1967 року в результаті Стокгольмського перегляду Бернської конвенції, можна однозначно говорити про те, що розглядувана норма є зразком своєрідного компромісу, у результаті якого відбулося зближення континентального й англо-американського авторського права в частині обмежень права, що криє в собі певну небезпеку. Як відомо, сім'я загального права сповідує відкриту систему обмежень авторського права, тобто систему, яка ґрунтується на заяві, а не на вичерпному переліку дій. На думку юристів, що репрезентують загальне право, «хоча ця техніка і менш точна, ніж вичерпний перелік, вона має свої переваги, оскільки є гнучкою» [3]. Утіленням відкритої системи постає доктрина сумлінного використання (fair use), у зародку якої стоїть ідея соціальної справедливості, що дозволяє охоронюваний авторським правом твір використовувати за певних обставин без дозволу і без будь-яких перепон з боку правовласника і не кваліфікувати це як порушення виняткових авторських прав. Іншими словами, теоретична модель авторського права в системі загального права визначається за формулою: «правилом є свобода використання, права є винятком». Сім'я континентального права (Німеччина, Франція, Україна та ін.) пропагує закриту систему обмежень авторського права, засновану на вичерпному переліку законних дій. В Україні, наприклад, цю систему втілено в ст. 21–25 Закону України «Про авторське право і суміжні права». Інакше: теоретична модель авторського права в системі континентального права будується за формулою: «правилом є права, винятки з прав впливають із природного права *droit d'auteur*». І оскільки членами тієї ж Бернської конвенції є представники обох правових систем, відповідно, триступеневий тест застосовується як для закритих, так і для відкритих систем обмежень авторського права [4].